

“Intellectual mulk markazi”
davlat muassasasi direktorining
2023-yil 10-yanvardagi
—um-son buyrug‘iga
3-ilova

Intellectual mulk sohasida ilmiy-texnika va marketing tadqiqotlarini o‘tkazishda mehnat hajmini aniqlash bo‘yicha uslubiy ko‘rsatmalar

Qo‘llanish sohasi

Intellectual mulk sohasida ilmiy-texnika va marketing tadqiqotlarini o‘tkazishda mehnat hajmini aniqlash bo‘yicha uslubiy ko‘rsatmalar ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarini o‘tkazishda mehnat hajmini aniqlash usulini belgilaydi.

Mazkur uslubiy ko‘rsatmalar O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi “Intellectual mulk markazi” davlat muassasasining ilmiy-texnikaviy va marketing tadqiqotlari bilan shug‘ullanuvchi tadbirkorlik subyektlarida foydalanish uchun tavsiya etiladi.

Normativ havolalar

Mehnat hajmi normalari va standartlashtirish bo‘yicha ishlarning narxi.

R50-601-17-90 GSS-Mehnat hajmi normalari va standartlashtirish bo‘yicha ishlarning narxi (Sobiq Ittifoq).

MDH davlatlarining tajribasi ham inobatga olingan.

KND50-039-95 Mehnat hajmi normalari va standartlashtirish bo‘yicha ishlarning narxi (Ukraina).

Izoh – Mazkur hujjatdan foydalanilganda joriy yilning 1-yanvar holatiga tuzilgan tegishli standartlar ko‘rsatkichlari va joriy yilda e‘lon qilingan tegishli axborot ko‘rsatkichlari bo‘yicha havola standartlarining O‘zbekiston hududiga amal qilishini tekshirish maqsadga muvofiqdir. Agar havola hujjati almashtirilgan (o‘zgartirilgan) bo‘lsa, unda ushbu hujjatdan foydalanganda almashtirilgan (o‘zgartirilgan) hujjatga amal qilish lozim. Agar havola hujjati almashtirilmasdan bekor qilinsa, unga havola berilgan qoida ushbu havolaga ta’sir qilmaydigan darajada qo‘llaniladi.

Terminlar va ta’riflar

Ushbu hujjatda quyidagi atamalar o‘zlarining tegishli ta’riflari bilan qo‘llaniladi:

Mehnat hajmi normativi: Muayyan ishni bajarish uchun zarur bo‘lgan ish vaqti narxining taxminiy qiymati.

Mehnat hajmi: Muayyan ishni bajarish uchun ish vaqti sarfini tavsiflovchi iqtisodiy ko‘rsatkich, odam/soat yoki odam/kun birligi bilan o‘lchanadi.

Umumiy qoidalar

Ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlari uchun mehnat hajmi standartlari shartnoma tuzishda ularning narxini baholashga oqilona yondashish imkonini beradi.

Mehnat hajmi me'yorlari ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarining barcha bosqichlarida ish uchun sarflangan ish vaqti miqdori bilan belgilanadi.

Ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarini o'tkazish texnologiyasi - bu intellektual mulk sohasidagi muammolar va boshqa vazifalarni hal qilishga imkon beradigan yangi bilim va texnologiyalarni ijodiy izlash jarayonlari, usullari va texnikalari majmui va quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- maqsadlarni belgilash, ya'ni tadqiqotning yakuniy maqsadini aniqlash, unga erishishning mumkin bo'lgan usullarini tanlash va ularni qiyosiy baholash, yakuniy natijaga buyurtmachi tomonidan qo'yiladigan talablar va cheklovlarni belgilash;

- muammo bo'yicha adabiy va boshqa manbalarni va mavjud ilmiy-texnik tajribani o'rganish va tahlil qilish;

- eng yaxshi yakuniy natijani aniqlash, optimal yakuniy natijani olishga halaqit beradigan ilmiy-texnikaviy qarama-qarshiliklar va ularning sabablarini aniqlash, eng yaxshi natijaga erishish mumkin bo'lgan shart-sharoitlarni o'rnatish;

- tajriba dasturini ishlab chiqish.

Shunday qilib, ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarining asosiy qismi aqliy modellar, obyektlar yoki jarayonlarni qurish va ularning hayotiy faoliyatini eksperiment orqali tekshirishdan iborat.

Shu munosabat bilan ilmiy-texnikaviy va marketing tadqiqotlari bosqichlari bo'yicha ilmiy va muhandislik xodimlari mehnati xarajatlarining nisbati 1-jadvalga muvofiq aniqlanishi mumkin.

Ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarini bajarishda mehnat hajmini aniqlash

Ijrochi tashkilotlar uchun ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarining mehnat hajmi quyidagi formula bilan aniqlanadi:

$$T_{\text{tad}} = T_b \beta \gamma \quad (1)$$

bunda: T_{tad} - ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlarining mehnat hajmi;

T_b - 2-jadvalga muvofiq aniqlangan mehnat hajming asosiy standarti;

β – quyidagi ko'rsatkichlarga teng bo'lgan yangilik darajasini tavsiflovchi koeffitsient:

Birinci $\beta=1$ - mijozning talablariga javob beradigan, lekin individual ko'rsatkichlarni modernizatsiya qilishni talab qiladigan asosiy ishlanma;

Ikkinchi $\beta=2$ - yangi modullar, dasturlar va boshqalarni joriy etish (ishlab chiqish) orqali bazaviy ishlanma funksiyalarini kengaytirishni talab qilganda;

Uchinchi $\beta=3$ - agar tubdan yangi ishlanma kerak bo'lsa, ya'ni qoida tariqasida dastlabki amaliy tadqiqot ishlarini talab qiladigan tubdan yangi yechimlarni qo'llash;

To'rtinchi $\beta=4$ - 80% yangi ma'lumotlar (kashfiyotlar, ixtirolar va boshqalar) ustunligi bilan;

γ – murakkablik darajasini tavsiflovchi koeffitsient.

Ilmiy-texnik va marketing tadqiqotlarini o'tkazishda ishning yo'nalishini, metodologiyasini, texnologik jarayonlarni ishlab chiqish, dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni va boshqalarni aniqlash uchun murakkablik darajasining quyidagi mezonlari aniqlanadi va quyidagi omillarga bog'liq:

birinchi $\gamma=1$ - qo'shimcha ma'lumot talab qilinmaydi, ya'ni shunga o'xshash ishlanmalarga e'tibor qaratadi;

ikkinchisi $\gamma=2$ - qo'shimcha ma'lumot 20% ishlatiladi, ya'ni mijoz tomonidan qo'yilgan bir qator vazifalarni hal qilishda individual yondashuvni talab qiladi;

uchinchi $\gamma=3$ - qo'shimcha ma'lumot 80% ishlatiladi, ya'ni ish original texnik yechimga ega yoki mijoz tomonidan mavjud analoglardan ko'ra yuqori talab qo'yiladi.

To'rtinchi $\gamma=4$ - qo'shimcha ma'lumot va analoglar yo'q.

2-jadvalning 6-8-bandlarida keltirilgan tadqiqotlar uchun γ koeffitsienti 3 barobar oshiriladi.

Umumiy mehnat hajmi asosida ilmiy-texnikaviy va marketing tadqiqotlari qiymati aniqlanadi.

1-jadval - Ilmiy-texnik va marketing tadqiqotlari bosqichlari bo'yicha ilmiy va muhandislik xodimlarining mehnat xarajatlari nisbati

Ish bosqichlari	Mehnat hajmining nisbiy qiymati %	Ijrochilar
1. Texnik vazifani ishlab chiqish	10	Bo'lim boshlig'i
2. Tadqiqot yo'nalishini tanlash	20	Laboratoriya mudiri, KIX
3. Nazariy va eksperimental tadqiqotlar	40	KIX, IX, texnik
4. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish va baholash	20	KIX, texnik

5. Tadqiqot natijalarini amalga oshirish	10	Bo‘lim boshlig‘i, KIX, texnik
Jami:	100	

2-jadval - Ilmiy, texnik va marketing tadqiqotlari uchun ularning xususiyatlariga ko‘ra mehnat hajmi normativlari

Xususiyatlari (tadqiqot turlari)	Mehnat hajmi normativ qiymati Tb (odam/kun)*
1. Intellektual mulkni boshqarishni takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi: - qonun loyihasi; - Davlat dasturi, strategiya, Prezident, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, idoraviy huquqiy hujjat loyihalari; - tavsiyalar.	469 415 304
2. Mualliflik huquqini muhofaza qilishni takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi: - qonun loyihasi; - Davlat dasturi, Prezident, Vazirlar Mahkamasi qarorlari idoraviy huquqiy hujjat loyihalari; - tavsiyalar; - dasturiy mahsulot.	469 415 304 300
3. Sanoat mulkini muhofazasini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi: - qonun loyihasi; - Davlat dasturi, strategiya, Prezident, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, idoraviy huquqiy hujjat loyihalari; - tavsiyalar; - dasturiy mahsulot.	469 415 304 300
4. O‘zbekiston Respublikasining intellektual mulk sohasidagi u yoki bu xalqaro konvensiyaga, bitimga qo‘shilishi bo‘yicha asoslantirilgan takliflar tayyorlash.	297
5. Loyihalarni amalga oshirish uchun tadqiqot va texnik-iqtisodiy hisob-kitoblarni tayyorlash.	290

<p>6. Jismoniy va yuridik shaxslar uchun intellektual mulk obyektlarini ro'yxatdan o'tkazish bo'yicha axborot materiallarini ishlab chiqishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intellektual mulk obyektlariga egalik huquqini olish bo'yicha uslubiy qo'llanmalar. 	304
<p>7. Jismoniy va yuridik shaxslar uchun intellektual mulkning turli turlari bo'yicha axborot-qidiruvni amalga oshirish bo'yicha axborot materiallarini ishlab chiqishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intellektual mulkning turli obyektlari bo'yicha ma'lumotlarni qidirish bo'yicha uslubiy qo'llanmalar. 	300
<p>8. Intellektual mulk obyektlarining davlat ekspertizasini o'tkazish bo'yicha yo'riqnomalarni ishlab chiqishga qaratilgan tadqiqotlar, natijasida quyidagilar tayyorlanadi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intellektual mulk obyektlarining davlat ekspertizasini o'tkazish bo'yicha ko'rsatmalar. 	290
<p>* Ushbu ustundagi normativlarning qiymatlari o'rtacha.</p>	